PATRISTICA

PATRISTICS

Omiliile pascale LXXIX şi LXXXI ale Sfântului Petru Chrysologul

Asist. Dr. Dragoș Boicu[1]

Abstract:

Among the approximately 180 homilies of St. Peter Chrysologus, a group of 12 sermons [LXXIII-LXXXIV] is dedicated to the Lord's Resurrection, representing one of the most important collections on this subject of a Christian author of the "golden age" of patristic literature. From these 12 Paschal homilies we render in Romanian translation the sermons based on Luke's Gospel, chapter 24 (LXXIX and LXXXI).

Keywords:

Paschal homily, Peter Chrysologus, Ravenna, Latin liturgical tradition, Christ's Resurrection, Luke 24

I

Cu alt prilej[2] menţionam că, între cele circa 180 de omilii ale Sfântului Petru Chrysologul (†450), există un grupaj de 12 predici [LXXIII-LXXXIV] dedicat praznicului Învierii, şi care reprezintă una dintre cele mai importante colecţii pe această temă a unui autor creştin din „epoca de aur" a literaturii patristice.

Dacă am încerca să stabilim o relaţie între aceste 12 piese omiletice şi cele 11 pericope ale Învierii lecturate până astăzi la Utrenia Duminicilor nu vom reuşi întrucât

---

[1] Dragoş Boicu, Asistent la Facultatea de Teologie „Andrei Şaguna" din cadrul Universității „Lucian Blaga" din Sibiu. E-mail: dragos.boicu@ulbsibiu.ro.

[2] Dragoş Boicu, „Omiliile pascale LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX ale Sfântului Petru Chrysologul", în *RT*, nr. 2/2020, p. 184-205, idem „Omiliile pascale LXXXII şi LXXXIII ale Sfântului Petru Chrysologul", în *RT*, nr. 2/2021, p. 140-149.

şase dintre cuvântările pascale (LXXIII, LXXIV, LXXV, LXXVI, LXXVII, LXXX) sunt construite în jurul capitolului 28 al Evangheliei de la Matei. De asemenea, am observat din împărţirea lecturilor că episcopul Ravenei are un plan destul de sistematic de abordare omiletică a Evangheliilor Învierii, dar şi că o parte din tâlcuirile sale la aceste pericope pascale s-au pierdut.

În cele ce urmează ne vom concentra asupra omiliilor în care este tâlcuit capitolul 24 din Evanghelia după Luca. În mod clar există o continuitate între cele două piese păstrate există o relaţie de succesiune fiind rostite de Sfântul Petru Chrysologul la rând în câteva zile sau câteva duminici consecutive. Trebuie evidenţiat, din nou, faptul că textele episcopului de Ravenna sunt adaptate capacităţii creştinilor de a se concentra sau de a urmări întreaga cuvântare şi, uneori este foarte posibil ca tâlcuirile să se încheie destul abrupt, anunţând continuarea temei la o dată ulterioară.

Ca şi în cazul omiliilor pascale la Matei sau Marcu, Sfântul Petru îşi propune de la bun început abordarea în serii consecutive a capitolelor dedicate Învierii, iar dovezile interne oferite de exegezele la pericopele lucanice indică existenţa a cel puţin trei segmente de-a lungul cărora este tâlcuit ultimul capitol al acestei Evanghelii. Dar în colecţiile care păstrează opera omiletică a Sfântului Petru Chrysologul mai găsim doar două astfel de piese:

Sermo LXXIX	Lc 24, 1-13
Sermo LXXXI	Lc 24, 36-41

Amintisem şi cu alt prilej că prima tâlcuire lucanică din ciclul pascal (LXXIX, §1) indică faptul că în Săptămâna Luminată episcopul Ravennei parcurgea împreună cu comunitatea toate textele pascale în ordine: mai întâi pericopele despre Înviere de la Matei, apoi de la Marcu şi apoi Luca, încheind cel mai probabil cu Ioan[3].

Dacă urmărim cele 2 piese păstrate care tâlcuiesc pericopele evanghelice de la Luca (LXXIX, LXXXI), putem sesiza câteva direcţii exegetice pe care episcopul Ravennei le explorează în cuvântările sale.

Sermo LXXIX

Succesiunea de pericope evanghelice lecturate de-a lungul Săptămânii Luminate are menirea de a aprofunda semnificaţiile evenimentului, oferind posibilitatea de a înţelege că învierea tuturor oamenilor se va face analog [in formam] Învierii Mântuitorului (§1). După ce subliniază unicitatea zilei Învierii, Sfântul Petru insistă

[3] Franco Sottocornola, *L'anno liturgico nei sermoni di Pietro Crisologo: ricerca storico-critica sulla liturgia d Ravenna antica*, Centro studi e ricerche sulla antica provincia ecclesiastica ravennate, 1973, p. 87

asupra curajului dovedit de femeile mironosiţe, care sunt înzestrate prin natura lor cu o sensibilitate mult mai mare, o dispoziţie sufletească ce a făcut-o pe Eva mai vulnerabilă în faţa tentaţiei, dar care acum devine atitudinea adecvată a misiunii ce aduce vestirea credinţei ca „să compenseze ceea ce s-a pierdut prin ascultarea înşelăciunii" (§2). Nu este deloc întâmplător că mironosiţele sunt primii martori ai Învierii, episcopul invocând o „ordine mistică", indicând o creştere în intensitatea misiunii şi a mărturisirii lui Hristos, apostolii urmând să „îi aducă lui Hristos victoria şi triumful, biruindu-l pe diavol şi înfrângându-i pe vrăjmaşi" (§3). Ezitarea apostolilor de a crede vestirii aduse de mironosiţe nu trebuie înţeleasă ca un semn de slăbiciune, ci ca o dovadă a prudenţei şi a înţelepciunii, care nu se înflăcărează fără discernământ (§4). Mai mult decât atât, şovăirea şi frica cu care luptă ucenicii nu ar trebui să ne mire dacă am avea în vedere chinul spiritual de a concilia miracolele săvârşite cu suferinţa îndurată de Hristos, ci ar trebui să fim preocupaţi de a ajunge noi înşine la cunoaşterea Sa (§5). Omilia se încheie cu promisiunea de continua în următoarea predică (proximo sermone) tâlcuirea acestui capitol al Evangheliei de la Luca (§6).

Sermo LXXXI

Salutarea Mântuitorului „*Pace vouă!*" nu este deloc una convenţională, dat fiind conflictul general în care se zbate lumea, lipsită de linişte şi armonie (§1), dar şi zbuciumul lăuntric cu care se confruntă ucenicii, ale căror suflete sunt zdrobite de felurite gânduri, fiind prinşi între credinţă şi îndoială, între speranţă şi deznădejde (§2). Prin urmare salutarea însoţită de încredinţarea „Eu sunt" au menirea de a le întări sufletele şi de a le alunga orice teamă (§3). Cu toate acestea, apostolii rămân pe mai departe înfricoşaţi, temându-se că au în faţă o nălucă, sau că visează, iar miracolul intrării prin uşile încuiate sporeşte şi mai mult frământările gândurilor deşi de faţă nu era aparenţa unui corp omenesc, ci un trup real plin de puterea dumnezeirii. (§4) Pentru a-i încredinţa de realitatea prezenţei Sale, Mântuitorul îi îndeamnă pe discipoli să-i cerceteze rănile, până la redeschiderea cicatricilor dacă acest lucru ar fi necesar pentru a-i convinge (§5). Predicatorul insistă asupra firescului Învierii Mântuitorului care readusese la viaţă pe atâţia morţi, prin urmare apostolii nu ar fi trebuit să se îndoiască de faptul că Săvârşitorul unor astfel de minuni nu poate să facă una şi pentru Sine, sculându-se din morţi după trei zile (§6). Pe jumătate convinşi de cuvintele lui Hristos, ucenicii ezită să creadă deplin de teamă ca ceea ce experimentează să nu fie o iluzie. Petru Chrysologul subliniază că această zăbovire sau îndoială nu este o lucrare a necredinţei, ci mai degrabă a iubirii care tânjeşte cu nădejde după cele dorite. Însă din pricina limitelor naturii, neînţelegând miracolul, omul se teme să piardă semnul suprafiresc de la Dumnezeu şi de aceea ezită să creadă că acel lucru se petrece aievea (§7).

Scurt şi la obiect, Sfântul Petru Chysologul reuşeşte în aceste două predici să facă o prezentare a arătărilor Mântuitorului aşa cum sunt ele descrise de Sfântul Evanghelist Luca (24, 1-13, 36-41). Deşi nu este străin de profunzimea pe care o putem intui în spatele unor metafore lapidare, episcopul Ravennei avansează rapid prin textul Scripturii fără a stărui şi a dezvolta imagini sau alegorii alambicate. Spre deosebire de tâlcuirile la Matei şi Marcu, aceste omilii insistă mai mult asupra proceselor lăuntrice care însoţesc actul credinţei, ilustrând complexitatea fenomenului prin câteva introspecţii foarte reuşite.

Ediţia critică a acestor texte i-o datorăm tot lui Alejandro Olivar, care le-a editat alături de celelalte omilii ale Sfântului Petru Chrysologul în prestigiosa colecţie *Corpus Christianorum Series Latina*[4]. Ar mai trebui precizat că omiliile LXXXII şi LXXXIII împreună cu celelalte predici la Înviere s-au bucurat de traduceri integrale sau parţiale în germană[5], engleză[6], italiană[7] şi franceză[8].

II
Omilia a LXXIX-a – A şasea despre Înviere

1. După ce am parcurs deja în grabă pericopele de la Matei şi Marcu despre Învierea Domului, să aflăm acum ce relatează fericitul Luca despre aceasta. *În prima zi după sâmbătă, foarte de dimineaţă, au venit ele la mormânt, aducând miresmele pe care le pregătiseră* (*Lc* 24, 1). Am spus adesea că cele ce s-au întâmplat la Învierea lui Hristos s-au petrecut ca pildă a învierii noastre. Iată de ce evangheliştii expun înşiruirea faptelor lui Hristos printr-un cuvânt mai degrabă tainic decât inedit. *În prima zi*, spune, *după sâmbăta*. Bine zice *în prima zi* pentru că ziua învierii nu cunoaşte o altă [zi][9], maica

[4] Peter Chrysologus, *Collectio Sermonum*, edit. Alejnadro Olivar, Corpus Christianorum, Series Latina, vol. 24, 24A, 24B. Turnhout, Brepols, 1975.

[5] *Des heiligen Petrus Chrysologus Erzbischofs von Ravenna ausgewählte Predigten*, aus dem Lateinischen übers. von G. Böhmer. (Bibliothek der Kirchenväter, 1. Reihe, Band 43) München, 1923.

[6] St. Peter Chrysologus, *Selected Sermons*, Volume 3, Translated by William B. Palardy, St. John's Seminary School of Theology, Brighton, Massachusetts, The Catholic University of America Press, Washington, D.C., 2005.

[7] *Opere di San Pietro Crisologo. Sermoni* / 2 [63-124], edit. Gabriele Banterle, Biblioteca Ambrosiana/Citta Nuova Editrice, Milano / Roma, 1997, p. 94-167.

[8] Pierre Chrysologue, *Le signe des signes. Sermons sur la Passion et la Résurrection*. Introduction, traduction, notes et index par Marie Steffann (Les Pères dans la foi, 96), Migne, Paris, 2007, 179 p.

[9] Una poate fi înţeleasă atât ca numeral ordinal, dar şi ca adjectiv ce exprimă unicitatea şi caracterul excepţional

luminii veşnice ignoră timpul nopţii, ziua perpetuă străluceşte continuu, lumina celor ce înviază nu poate muri, lumina care şterge noaptea nu ştie să se stingă.

2. *Au venit ele la mormânt, aducând miresmele pe care le pregătiseră. Şi au găsit piatra răsturnată de pe mormânt. Şi intrând* în mormânt*, nu au găsit trupul lui Iisus*. (*Lc* 24, 1-3) Ce vom spune despre faptul că înainte au fugit de la mormânt[10], iar acum se întorc îndrăzneţe la groapă, se întorc cutezătoare la înmormântarea cea înfricoşătoare, iau cu asalt, încrezătoare, tristeţea mormântului şi, negăsindu-l pe Domnul, Îl caută cu perseverenţă şi insistă mai stăruitor, nu se sperie că mormântului i se adaugă noaptea, care naşte bezna şi sporeşte frica? Fraţilor, femeia [a fost] cauza răului, sursa păcatului, calea morţii, pricina mormântului, poarta iadului, deplina pricină a jeluirii. Pentru aceasta se nasc în lacrimi, sunt supuse chinurilor, sunt robite gemetelor şi atât de tari în plâns pe cât sunt de neputincioase în cele tari; şi pe cât de nepregătite sunt pentru osteneli, pe atât sunt de pregătite pentru lacrimi. De aceea, ele biruiesc armele cu lacrimile, înduplecă împărăţiile prin plânsete, înfrâng prin jeluiri toată forţa bărbaţilor. Deci, nu e de mirare dacă femeile sunt văzute mai înclinate decât apostolii spre lacrimi, spre înmormântare, spre mormânt, spre cinstirea trupului Domnului: femeia aleargă prima spre lacrimi de vreme ce s-a grăbit cea dintâi spre cădere; cea care a mers întâia spre moarte merge la mormânt mai înaintea [apostolilor]; cea care a fost mijlocitoarea morţii devine acum vestitoare a învierii, şi cea care a dat bărbatului vestea unei astfel de nimiciri aduce ea însăşi bărbaţilor vestirea marii mântuiri, ca vestea credinţei să compenseze ceea ce s-a pierdut prin urmarea înşelăciunii[11].

3. Aceasta nu e o ordine greşită, ci mistică, nici apostolii nu sunt puşi după femei, ci sunt păstraţi pentru cele mai de seamă. Femeile au primit ascultarea lui Hristos, apostolii au primit pătimirile lui Hristos, acelea aduc mirurile, aceştia suferinţele[12], acelea intră în mormânt, aceştia în temniţă, acelea se grăbesc spre ascultare, aceştia au zburat spre lanţuri, acelea varsă uleiul, aceştia îşi varsă sângele, acelea se uimesc de moarte, aceştia primesc morţile. Şi ce să mai spunem multe? Acelea stau în casă, aceştia se îndreaptă spre ascuţiş, ca oşteni devotaţi arată credinţa în faţa celor potrivnice, putere în faţa trudirilor, răbdare în faţa nedreptăţilor, moarte în faţa pericolelor, suportare în faţa rănilor, devotament în faţa pedepselor, perseverenţă în faţa sfâşierii măruntaielor. Deci femeile îi aduc lui Hristos lacrimi, iar apostolii îi aduc lui Hristos victoria şi triumful, biruindu-l pe diavol şi înfrângându-i pe vrăjmaşi.

4. Nimeni să nu învinuiască cu severitate că apostolii fie nu au crezut când femeile au vestit că Domnul a înviat, fie precum sunt relatate (evenimentele), au considerat cele auzite un delir. Profund se îndoieşte cel ce şi mai profund a crezut. Nu poate fi înşelat cel ce nu e grabnic spre auzire. Cel ce după o experienţă este aflat încă nebăgător de seamă

[10] Se referă la momentul îngropării cf. *Lc* 23, 55-56.

[11] Perfidiae auditu –lit. prin ascultarea înşelăciunii.

[12] Flagella – lit. Biciurile.

se dovește de-a dreptul leneș. Ostașul neinstruit aleargă spre tăiș când nu cunoaște motivul luptei, nesocotește puterea vrăjmașilor. Este propriu experienței, nu slăbiciunii, faptul că soldatul încercat avansează încet. Astfel Adam cel neexperimentat a căzut grabnic, întrucât grabnic a crezut, și întrucât a dat ascultare femeii cu ușurință, s-a înrobit pe sine și pe urmașii săi celui mai rău vrăjmaș. Iar Petru ca un veteran nu o ascultă cu ușurință pe femeie, crede încet când femeile vestesc și cugetă ca un veteran, nu se grăbește ca un copil. În cele din urmă, când doi dintre ucenici care după Înviere s-au învrednicit să-L aibă pe Hristos tovarăș de drum, întorcându-se au anunțat că L-au văzut pe Domnul, apostolii nu consideră delir ceea ce aud, ci (un act demn de) partea bărbătească, (ei) dau ascultare, închid gura, deschid ochii, lărgesc inimile și încredințează simțurilor cele ce sunt zise astfel ca, după agitația ezitării, să bea mai cu sete din fluviul credinței pe care limba colegilor o vărsa.

5. Precum cupele reci sting arșița setei astfel și auzirea (unei vești) mai fericite răcorește mintea după suferințe. Fraților, cine poate înțelege motivul nașterii Domnului? Cine reușește să socotească importanța Învierii Domnului? Cine merită să aprecieze rânduiala învierii lui Hristos? Nu va reuși să gândească, să cuprindă, să socotească, să înțeleagă aceasta, dacă nu va primi de la Domnul Însuși. [Să priceapă] că Ziditorul lucrurilor create se naște din femeie[13], că Stăpânul lumii e văzut în servitute omenească, că Păstorul tuturor are nevoie de hrană, că Judecătorul cerului e interogat de judecători păcătoși, că e condamnat Cel ce a dezlegat toate, că e pedepsită Viața lumii, că e dat morții Cel ce ridică pe cei morți, că e închis în mormânt Cel ce cuprinde toate, că Dumnezeul celor cerești e aflat în iad: deci cel ce poate înțelege aceasta să nu se mire judecând mai adânc ezitările, tremurăturile, fricile, fugile, ascunzișurile apostolilor. Deci, fraților, noi, care nu credem până în acest punct, să nu ne mirăm că apostolii se îndoiesc, că primesc această încredințare târzie, ci să ne rugăm, fraților, ca să merităm să cunoaștem cu privire la acestea atât cât va da Acela care îngăduie ca omul să cunoască cele dumnezeiești.

6. Cu ajutorul lui Dumnezeu vom afla în următoarea predică cele ce au urmat, ce a mai rămas din conținutul pericopei.

Omilia a LXXXI-a – A opta despre Înviere

1. Pe când Iudeea cea rebelă se silea să poarte război cu Creatorul său și își ridica mâinile nelegiuite spre uciderea Ziditorului său, pacea s-a îndepărtat de pe pământ, armonia lucrurilor s-a risipit, astfel s-a distrus legământul dintre elemente ca întreaga lume să fie readusă la vechiul haos. De fapt [haosul] alungă ziua cu noaptea, pune stăpânire pe lumină cu întunericul, smulge cerul din lume, face pământul să se cutremure, amestecă morții cu viii, încurcă cele din iad cu cele cerești și, risipind

[13] Femineo creatur partu – lit. este creat prin nașterea din femeie.

ordinea, nu lasă în făpturi absolut nimic paşnic, absolut nimic armonios. De aceea, când Hristos s-a întors din cele de jos, ca să redea pacea lucrurilor, exclamă: *Pace vouă!*

2. Spune (evanghelistul): *Şi pe când vorbeau ei acestea, El a stat în mijlocul lor şi le-a zis: Pace vouă!* (Lc 24, 36) Bine a adăugat *vouă*, pentru că pământul a stat deja tare [după ce se cutremurase][14], ziua s-a reîntors, soarele şi-a reluat cursul şi rânduiala lumii îşi avea deja restituită ordinea sa. Iar ucenicilor le-a rămas totuşi lupta, iar conflictul credinţei cu necredinţa îi zdrobea pe ei cumplit. Astfel, tulburarea pătimirilor nu a lovit pământul precum (lovise) inimile ucenicilor şi de aceea răvăşea tăios sufletele lor prin lupta înverşunată dintre încredere şi îndoială. Stăruiau în noianul gândurilor din minţile lor şi oricât de viguroase (le-ar fi fost) trupurile, ele erau frânte de năvălirile disperării şi ale nădejdii. Minţile şi simţirile apostolilor erau purtate între numeroasele minuni ale semnelor lui Hristos şi multitudinea pătimirilor Lui, între însemnele dumnezeirii şi slăbiciunea cărnii, între vătămările morţii şi darurile vieţii. Acum duhul lor era înălţat la cer, acum sufletul lor era trântit la pământ şi, izbucnind o astfel de furtună, nu puteau găsi în cele mai dinlăuntru ale lor niciun port al liniştirii, niciun refugiu al păcii. Văzând aceasta Hristos Cel ce cercetează inimile, Care porunceşte vânturilor, stăpâneşte asupra furtunilor şi preschimbă vijelia doar cu porunca, îndată îi întăreşte pe ei cu pacea Sa, zicând:

3. *Pace vouă!* (*Lc* 24, 36) *Eu sunt. Nu vă temeţi* (*Mc* 6, 50). Eu sunt cel răstignit, mort şi îngropat. Eu sunt Dumnezeu prin Mine Însumi, (făcut) om pentru voi. Eu sunt, nu duh în chipul cărnii, ci Adevărul Însuşi în carne. *Eu sunt*. Eu sunt Cel viu dintre morţi, sunt Cel ceresc (întors) din cele de jos, Eu sunt Cel de Care a fugit moartea, (de Care) cele din adânc au tremurat, (pe Care) iadul, spăimântându-se, L-a mărturisit [că este] Dumnezeu. *Nu vă temeţi* pentru că tu, Petre, ai negat, pentru că tu, Ioane, ai fugit, pentru că voi toţi m-aţi părăsit, întrucât voi aţi judecat în privinţa Mea toate cugetele necredincioase şi nu aţi crezut până acum, deşi M-aţi văzut pe Mine. *Nu vă temeţi. Eu sunt*, cel care v-am chemat pe voi prin har, v-am ales cu îngăduinţă, v-am întărit în evlavie, v-am purtat cu iubire, şi vă primesc acum doar din bunătate pentru că tatăl nu caută să vadă greşelile când îl primeşte pe fiu, nici dragostea când le redobândeşte pe ale sale.

4. Zice (evanghelistul): *Iar ei, înspăimântându-se şi înfricoşându-se, credeau că văd duh* (*Lc* 24, 37). De ce? Pentru că Domnul a intrat prin uşile încuiate. Deci, ucenicii năuciţi de somnul suferinţei îi confereau lui Hristos limita omenească, nu puterea divină[15]. *Credeau că văd duh*. De fapt, duhul omului trece prin ceea ce e închis în pântece, pătrunde dincolo de zidurile lui ca să intre în corpul închis, închis [la rândul său] într-un corp; aşa şi când sufletul ajunge la sfârşitul vieţii, când iese din dulcea împreună-

[14] Mt 27, 51.

[15] Non quod potest divina virtus, sed quod natura recipit humana – nu ceea ce poate puterea divină, ci ceea ce primeşte natura umană.

locuire cu trupul, nu e ţinut de încuietorile caselor, nici de obstacolele lumeşti. Firea cerească nu ştie să fie închisă în închisorile pământeşti, precum e spus: *Duhul nu ştii de unde vine, nici încotro se duce* (*In* 3, 8). Deci după Înviere ucenicii nu credeau că Cel ce intrase prin uşile încuiate purta trup real[16] bănuind că s-a întors doar sufletul în chipul cărnii, ca imaginile corporale care obişnuiesc să apară celor ce dorm. Zice: *credeau că văd duh*.

Prin urmare, precum am zis, frământările gândurilor nu erau domolite în ucenici; nu erau domolite, ci frământările gândurilor sporeau mai mult şi tot mai mult şi tulburările minţilor creşteau chiar prin cele văzute şi neliniştea întregii îndoieli se năştea de acolo de unde credinţa învierii era sădită.

Ceea ce venise, era real: ceea ce intrase prin uşile încuiate nu făcea obiectul credinţei, nu ţinea de credinţă, ci ţinea de putere; nu era ceva [aparent] omenesc, era chiar un om, ca să fie un trup adevărat în puterea dumnezeirii, nu o apariţie goală a cărnii, aducând ofensă Învierii. Prin urmare pentru a pune capăt [cugetelor] ce se năşteau din acest conflict al gândurilor, Hristos a răspuns:

5. *De ce sunteţi tulburaţi şi pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră*? (*Lc* 24, 38) Bine (zice) *se ridică*, în loc de *se coboară*, deoarece cugetele omeneşti, trase în jos de povara cărnii, încearcă să-i înalţe (pe apostoli) la înălţimea tainei lui Dumnezeu, şi sunt frânte în înseşi eforturile lor, se doboară şi sunt puse la pământ, dacă nu le-ar ajuta Cel ce dă omului să cugete cele dumnezeieşti. *De ce sunteţi tulburaţi şi pentru ce se ridică astfel de gânduri în inima voastră? Vedeţi mâinile Mele şi picioarele* (*Lc* 24, 38-39). *Vedeţi* înseamnă *treziţi-vă*. De ce? Pentru că ceea ce vedeţi nu e vis. *Vedeţi mâinile Mele şi picioarele* pentru că deocamdată, fiindu-vă ochii îngreuiaţi, nu puteţi încă vedea capul. Priviţi rănile cărnii de vreme ce nu vedeţi lucrarea lui Dumnezeu. Luaţi aminte la urmele lăsate de vrăjmaşi de vreme ce încă nu cercetaţi semnele lui Dumnezeu. *Pipăiţi*, pentru ca mâna să aducă credinţa de vreme ce ochiul astfel văzând este orbit. Ochiul nu vede, dar atingerea vede: degetele voastre să intre în urmele cuielor, mâinile voastre să cerceteze adâncul rănii. Deschideţi găurile mâinilor, scormoniţi coasta, redeschideţi rănile, întrucât nu pot să le refuz ucenicilor pentru [a ajunge la] credinţă, ceea ce nu le-am refuzat cruzilor vrăjmaşi la pătimire. Pipăiţi, pipăiţi şi ajungeţi până la oase, iscoditori amarnici[17] ce sunteţi, ca măcar oasele să confirme realitatea cărnii şi măcar rănile cicatrizate să dea mărturie că Eu Însumi sunt.

6. De ce, mă rog, nu credeţi că Eu am înviat, Cel ce sub ochii voştri am ridicat nenumăraţi morţi? Oare nu cumva puterea Mea care i-a ajutat pe alţii m-a abandonat pe Mine potrivit acelui glas, care m-a ofensat pe cruce şi îmi cerea zicând: *Oh! Oh! Pe alţii i-a mântuit, iar pe Sine nu poate să Se mântuiască! [...] Să Se coboare acum de pe cruce, şi vom crede în El* (*Mt* 27,42). Şi ce e mai mare: a coborî de pe cruce smulgând

[16] Soliditatem corporis – lit. densitate/materialitate a corpului.

[17] Inquisitores ardui – lit. anchetatori dificili.

cuiele sau a urca de la iad călcând moartea? Iată M-am izbăvit pe Mine Însumi şi am urcat la cele de sus rupând lanţurile iadului şi nici măcar la voi nu am aflat credinţă în dumnezeirea mea. Sau cumva moartea de trei zile neagă credibilitatea credinţei? Oare nu glasul Meu l-a chemat în prezenţa voastră din cele de jos pe Lazăr cel mort de patru zile, care deja mirosea? (Oare nu) porunca Mea l-a readus la viaţă? Şi dacă robul s-a ridicat după patru zile, de ce nu ar învia Stăpânul după trei zile?

7. *Iar ei încă nu credeau de bucurie* (*Lc* 24, 41). Bucuriile făgăduite de-abia sunt crezute chiar şi când sunt primite, cele dorite aduc uimire când se împlinesc. De aceea apostolii sunt uimiţi de învierea lui Hristos [petrecută] mai iute decât au sperat, iar faptul că ei cred mai încet nu este propriu necredinţei, ci iubirii. Cei ce cercetează în asemenea chip nu neagă credinţa, ci o examinează şi se îndreaptă încă şi mai adânc, tânjind ca ceea ce privesc să fie adevărat, iar nu fals. Fraţilor, nu teama necredinţei, ci măreţia evenimentului i-a făcut pe ucenici înceţi [în convingerea] faţă de aceste lucruri, uluiţi de astfel de lucruri. Nu este necredinţă, ci lucrarea miracolului singular faptul că nu văd cele văzute, că nu ştiu cele ştiute, ca nu cred cele crezute. Fraţilor, în faţa miracolelor e prea necoaptă[18] natura noastră, care nu poate cuprinde cele mature, nici nu e în stare să simtă cele perfecte dacă nu va creşte prin Dumnezeu. Prin urmare, Dumnezeu însuşi ne îngăduie să pricepem şi să simţim cu ajutorul Lui ceea ce noi nu putem prin (puterea) noastră.

[18] Infans – lit. copilărească, nearticulată, imatură.